

OCENIANIE ZACHOWANIA

§ 78

1. Ocenianie zachowania ucznia polega na rozpoznawaniu przez wychowawcę, nauczycieli i uczniów danej klasy stopnia respektowania przez ucznia zasad współżycia społecznego i norm etycznych.
2. Ocenianie wewnątrzszkolne ma na celu:
 - 1) informowanie ucznia o jego zachowaniu oraz o postępach w tym zakresie,
 - 2) motywowanie ucznia do dalszych postępów w zachowaniu,
 - 3) dostarczenie rodzicom i nauczycielom informacji o postępach w zachowaniu się ucznia.
3. Ocena zachowania ucznia uwzględnia w szczególności:
 - 1) wywiązywanie się z obowiązków szkolnych,
 - 2) postępowanie zgodne z dobrem społeczności szkolnej,
 - 3) dbałość o honor i tradycje szkoły,
 - 4) dbałość o piękno mowy ojczystej,
 - 5) dbałość o bezpieczeństwo i zdrowie własne oraz innych osób,
 - 6) godne, kulturalne zachowanie się w szkole i poza nią,
 - 7) okazywanie szacunku innym osobom.
4. Ocena zachowania nie ma wpływu na:
 - 1) oceny z zajęć edukacyjnych;
 - 2) promocję do klasy programowo wyższej lub ukończenie szkoły z zastrzeżeniem § 72 ust.13.
5. Wychowawca klasy na początku każdego roku szkolnego informuje uczniów oraz ich rodziców (prawnych opiekunów) o warunkach i sposobie oraz kryteriach oceniania zachowania, warunkach i trybie uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej zachowania oraz o skutkach ustalenia uczniowi nagannej rocznej oceny klasyfikacyjnej zachowania.
6. Przy ustalaniu oceny klasyfikacyjnej zachowania ucznia, u którego stwierdzono zaburzenia lub odchylenia rozwojowe, należy uwzględnić wpływ stwierdzonych zaburzeń lub odchylenia na jego zachowanie na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego albo indywidualnego nauczania lub opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej.

§ 79

1. Ocenę klasyfikacyjną zachowania (śródroczną i roczną) począwszy od klasy IV ustala się według następującej skali:
 - 1) wzorowe – wz,
 - 2) bardzo dobre – bdb,
 - 3) dobre – db,
 - 4) poprawne – popr,
 - 5) nieodpowiednie – ndp,
 - 6) naganne – ng.
2. Punktem wyjścia w sześciostopniowej skali jest ocena dobra. Ocena ta wyraża przeciętne zachowanie ucznia. Ocena, bardzo dobra i wzorowa to zachowanie lepsze niż przeciętne. Ocena poprawna, nieodpowiednia i naganna oznaczają zachowanie gorsze niż przeciętne.
3. Ocena wychowawcy jest oceną podsumowującą, jawną, umotywowaną uwzględniającą opinię własną ucznia, opinię wyrażoną przez jego kolegów z klasy, opinię nauczycieli uczących w szkole oraz innych pracowników szkoły.
4. W ciągu półrocza nauczyciele uczący ucznia i nie uczący w danej klasie, w tym także osoby pełniące funkcje kierownicze w szkole dokonują wpisów o pozytywnych i negatywnych przejawach zachowań ucznia w zeszycie uwag. Także inni pracownicy szkoły informują wychowawcę klasy lub nauczycieli pełniących dyżury na przerwach o zachowaniu ucznia.

5. Przed ustaleniem klasyfikacyjnej oceny zachowania śródrocznej i rocznej wychowawca klasy zasięga opinii nauczycieli, zwłaszcza uczących ucznia, opinii uczniów danej klasy oraz opinii ocenianego ucznia.
6. Ustalona przez wychowawcę klasy śródroczna i roczna ocena klasyfikacyjna zachowania jest ostateczna z zastrzeżeniem ust. 10.
7. Oceny są jawne zarówno dla ucznia, jak i jego rodziców.
8. Na wniosek ucznia lub jego rodziców wychowawca uzasadnia ustnie ustaloną ocenę.
9. Na 14 dni przed rocznym klasyfikacyjnym posiedzeniem Rady Pedagogicznej wychowawca jest zobowiązany poinformować ucznia i jego rodziców o przewidywanej ocenie klasyfikacyjnej zachowania.
10. Uczeń lub jego rodzice mogą zgłosić zastrzeżenia do dyrektora szkoły, jeśli uznają, że roczna ocena klasyfikacyjna zachowania została ustalona niezgodnie z przepisami prawa dotyczącymi trybu ustalania tej oceny. Zastrzeżenia mogą być zgłoszone w terminie do 2 dni po zakończeniu zajęć dydaktyczno-wychowawczych. W przypadku stwierdzenia, że roczna ocena klasyfikacyjna zachowania została ustalona niezgodnie z przepisami prawa dotyczącymi trybu ustalania tej oceny, Dyrektor Szkoły powołuje komisję, która ustala roczną ocenę klasyfikacyjną zachowania w drodze głosowania zwykłą większością głosów; w przypadku równej liczby głosów decyduje głos przewodniczącego komisji. W skład komisji wchodzi:
 - 1) dyrektor albo nauczyciel zajmujący w szkole stanowisko kierownicze – jako przewodniczący komisji,
 - 2) wychowawca klas,
 - 3) wskazany przez dyrektora szkoły nauczyciel prowadzący zajęcia edukacyjne w danej klasie,
 - 4) pedagog,
 - 5) przedstawiciel Samorządu Uczniowskiego,
 - 6) przedstawiciel Rady Rodziców.
11. Ustalona przez komisję roczna ocena klasyfikacyjna zachowania jest ostateczna i nie może być niższa od oceny proponowanej przez wychowawcę.
12. Z prac komisji sporządza się protokół zawierający w szczególności:
 - 1) skład komisji,
 - 2) termin posiedzenia komisji,
 - 3) wynik głosowania,
 - 4) ustaloną ocenę zachowania wraz z uzasadnieniem. Protokół stanowi załącznik do arkusza ocen ucznia.

§ 80

Kryteria ocen zachowania uczniów klas I - III

1. W klasach I-III ocena klasyfikacyjna śródroczna i roczna zachowania jest oceną opisową.
2. Ocena zachowania ucznia klas I - III obejmuje następujące obszary:
 - 1) przygotowanie do zajęć,
 - 2) punktualność,
 - 3) stosowanie się do poleceń nauczyciela,
 - 4) współpraca i zabawa z innymi uczniami,
 - 5) panowanie nad emocjami,
 - 6) zaangażowanie w życie klasy i szkoły,
 - 7) kultura osobista,
 - 8) przestrzeganie umów i regulaminów szkolnych,
 - 9) przestrzeganie zasad bezpieczeństwa.
3. Ocenę klasyfikacyjną ustala się według następującej skali:
6p. – wzorowe,
5p. - bardzo dobre,

- 4p.– dobre,
- 3p.– poprawne,
- 2p.– nieodpowiednie,
- 1p.– naganne.

4. Kryteria oceniania zachowania uczniów klas I – III:

6p. - zachowanie wzorowe

Uczeń/Uczennica:

- a) Zawsze przestrzega regulaminów szkolnych,
- b) Godnie reprezentuje klasę i szkołę,
- c) Jest wzorem do naśladowania w różnych sytuacjach życiowych,
- d) Jest kulturalnym uczniem, wspaniałym kolegą,
- e) Zawsze zgodnie współpracuje i bawi się z innymi,
- f) Jest punktualny, zawsze wzorowo przygotowany do zajęć,
- g) Wzorowo prowadzi zeszyty, dba o swoją i cudzą własność,
- h) Zawsze przestrzega zasad bezpieczeństwa w szkole i poza szkołą,
- i) Zawsze panuje nad emocjami.

5p. - zachowanie bardzo dobre

Uczeń/Uczennica:

- a) Zawsze przestrzega regulaminów szkolnych,
- b) Jest wzorem do naśladowania w różnych sytuacjach,
- c) Umie właściwie podjąć decyzje,
- d) Zgodnie współpracuje i bawi się z innymi,
- e) Jest zawsze przygotowany do zajęć, aktywny, chętnie pomaga uczniom słabszym,
- f) Pracuje samodzielnie, dokładnie i wytrwale,
- g) Jest punktualny,
- h) Estetycznie prowadzi zeszyty,
- i) Szanuje książki i przybory szkolne,
- j) Przestrzega zasad bezpieczeństwa w szkole i poza szkołą,
- k) Panuje nad emocjami.

4p. - zachowanie dobre

Uczeń/Uczennica:

- a) Zdarza się, że nie przestrzega regulaminów szkolnych,
- b) Posiada umiejętności pracy w zespole, dotrzymuje obietnic i zobowiązań;
- c) Wykazuje życzliwość,
- d) Najczęściej zgodnie współpracuje i bawi się z rówieśnikami,
- e) Przeważnie pracuje samodzielnie,
- f) Jest punktualny, przygotowany do zajęć,
- g) Starannie prowadzi zeszyty,
- h) Dbą o książki i przybory szkolne,
- i) Z reguły panuje nad emocjami,
- j) Najczęściej przestrzega zasad bezpieczeństwa w szkole i poza szkołą.

3p. - zachowanie poprawne

Uczeń/Uczennica:

- a) Często nie przestrzega regulaminów szkolnych,
- b) Używa form grzecznościowych,
- c) Poprawnie nawiązuje kontakty z kolegami i nauczycielem,
- d) Czasami przeszkadza w prowadzeniu zajęć,
- e) Obowiązki i zadania wykonuje niezbyt chętnie,
- f) Pracuje wolno, zniechęca się napotykając trudności, szybko i niestarannie kończy pracę,
- g) Czasami jest nieprzygotowany do zajęć, spóźnia się,
- h) Niestarannie prowadzi zeszyty, nie szanuje przyborów szkolnych i książek,
- i) Nie zawsze radzi sobie z emocjami,

j) Często nie przestrzega zasad bezpieczeństwa w szkole i poza szkołą.

2p. - zachowanie nieodpowiednie

Uczeń/Uczennica:

- a) Bardzo często nie przestrzega regulaminów szkolnych,
- b) Jest niedojrzały emocjonalnie, niekiedy nie opanowuje emocji,
- c) Nie nawiązuje właściwych relacji z rówieśnikami,
- d) Bywa agresywny, arogancki, nie używa form grzecznościowych,
- e) Przeszkadza w prowadzeniu zajęć, często nie kończy pracy lub jej nie podejmuje,
- f) Często się spóźnia i jest nieprzygotowany do zajęć,
- g) Nie dba o estetykę zeszytów, książek i przyborów szkolnych,
- h) Odmawia wykonywania poleceń nauczyciela,
- i) Bardzo często nie przestrzega zasad bezpieczeństwa w szkole i poza szkołą.

1p. - zachowanie naganne

Uczeń/Uczennica:

- a) Przejawia lekceważący stosunek do obowiązków szkolnych,
- b) Nie przestrzega regulaminów szkolnych,
- c) Często inicjuje i popada w konflikty z rówieśnikami,
- d) Używa wulgarnego słownictwa,
- e) Spóźnia się na zajęcia, często kłamie, łamie zasady dobrego zachowania,
- f) Nagminnie przeszkadza w prowadzeniu zajęć,
- g) Niszczy własne i cudze mienie,
- h) Nie przestrzega obowiązujących zasad bezpieczeństwa w szkole i poza szkołą.

§ 81

1. Kryteria ocen zachowania uczniów klas IV - VIII.

1) zachowanie wzorowe

- a) uczeń osiąga wyniki nauczania maksymalne w stosunku do swoich możliwości,
- b) zawsze jest przygotowany do lekcji,
- c) sumiennie wykonuje polecenia nauczyciela, rzetelnie wywiązuje się z powierzonych mu oraz podejmowanych dobrowolnie różnorodnych prac i zadań, można na nim polegać,
- d) bierze udział (jeżeli ma możliwości i predyspozycje) w konkursach, zawodach, imprezach, uroczystościach klasowych, szkolnych i pozaszkolnych lub czynnie uczestniczy w ich organizowaniu,
- e) pilnie uważa na lekcjach, jest aktywny, czynnie uczestniczy w zajęciach,
- f) nie opuszcza zajęć lekcyjnych bez ważnego powodu, nie ma żadnych godzin nieusprawiedliwionych ani żadnych celowych spóźnień,
- g) nigdy nie używa wulgarnych słów, wykazuje wysoką kulturę osobistą,
- h) jest tolerancyjny, szanuje godność osobistą i z szacunkiem odnosi się do innych osób,
- i) wzorowo zachowuje się na lekcjach, podczas przerw i poza szkołą,
- j) zawsze nosi obuwie zmienne i zgodny z regulaminem strój uczniowski
- k) dba o estetykę swojego wyglądu i higienę osobistą.
- l) umie współżyć w zespole,
- m) jest uczynny, chętnie pomaga innym,
- n) dba o wygląd klasy i najbliższego otoczenia,
- o) jest zaangażowany w życie klasy,
- p) jest uczciwy w codziennym postępowaniu,
- q) szanuje mienie własne, innych osób i społeczne,
- r) nie wykazuje przejawów agresji, reaguje na przejawy przemocy, agresji i brutalności,
- s) dba o bezpieczeństwo i zdrowie własne oraz innych osób.

- t) wykazuje inicjatywę w podejmowaniu działalności na rzecz klasy, szkoły, środowiska lokalnego, pracuje społecznie, lecz nie kosztem lekcji,
- u) postępuje zgodnie z dobrem szkolnej społeczności, dba o honor i tradycje szkoły,
- v) w szkole i poza szkołą zachowuje się bez zarzutu, godnie ją reprezentuje,
- w) jest wzorem dla innych, nie ulega namowom, naciskom, potrafi bronić własnego zdania, nie daje się sprowokować,
- x) rozwija swoje zainteresowania i uzdolnienia na zajęciach szkolnych, pozaszkolnych lub poprzez samokształcenie, w miarę swoich możliwości,
- y) dostrzega własne błędy i wady, przejawia gotowość do poprawy swego zachowania,
- z) nie ulega nałogom.

2) zachowanie bardzo dobre

- a) osiąga wyniki nauczania wysokie w stosunku do swoich możliwości,
- b) zawsze jest przygotowany do lekcji,
- c) wykonuje polecenia nauczyciela, podejmuje się wykonywania dodatkowych zadań na prośbę nauczyciela,
- d) angażuje się (jeżeli ma możliwości i predyspozycje) do udziału w konkursach, zawodach, imprezach, uroczystościach klasowych, szkolnych i pozaszkolnych lub czynnie uczestniczy w ich organizowaniu,
- e) pilnie uważa na lekcjach,
- f) nie opuszcza zajęć lekcyjnych bez ważnego powodu, nie ma godzin nieusprawiedliwionych ani żadnych celowych spóźnień,
- g) nie używa wulgarnych słów, stosuje zwroty grzecznościowe,
- h) jest miły i uprzejmy we wszystkich kontaktach interpersonalnych,
- i) zachowanie na lekcjach, podczas przerw i poza szkołą nie budzi zastrzeżeń,
- j) nosi obuwie zmienne i zgodny z regulaminem strój uczniowski
- k) dba o estetykę swojego wyglądu i higienę osobistą,
- l) umie współżyć w zespole,
- m) jest uczynny, w razie potrzeby pomaga innym,
- n) bardzo dobrze wykonuje powierzone mu obowiązki (np. dyżury, inne zobowiązania),
- o) szanuje mienie własne, innych osób i społeczne,
- p) nie wykazuje przejawów przemocy i agresji, właściwie reaguje na nie,
- q) angażuje się w życie klasy,
- r) dba o wygląd klasy i najbliższego otoczenia,
- s) dba o bezpieczeństwo i zdrowie własne i innych,
- t) postępuje zgodnie z dobrem szkolnej społeczności, dba o honor i tradycje szkoły,
- u) zachowuje się bez zarzutu w szkole i poza nią,
- v) nie ulega namowom, naciskom, potrafi bronić własnego zdania, nie daje się sprowokować,
- w) właściwie reaguje na własne błędy i potknięcia,
- x) zmotywowany przez nauczycieli rozwija swoje uzdolnienia i zainteresowania,
- y) respektuje zasady współżycia społecznego i ogólnie przyjęte normy etyczne wobec siebie i innych,
- z) nie ulega nałogom.

3) zachowanie dobre

- a) pracuje na miarę swoich możliwości,
- b) jest przygotowany do lekcji,
- c) podejmuje się wykonywania dodatkowych zadań na polecenie nauczyciela,

- d) uważa na lekcjach,
- e) wywiązuje się ze swoich obowiązków szkolnych,
- f) nie ma godzin nieusprawiedliwionych,
- g) może trzykrotnie w półroczu spóźnić się na lekcje.
- h) zachowuje się odpowiednio do sytuacji,
- i) nie używa wulgarnych słów,
- j) stosuje zwroty grzecznościowe,
- k) nosi obuwie zmienne i zgodny z regulaminem strój uczniowski
- l) dba o estetykę swojego wyglądu i higienę osobistą,
- m) na ogół respektuje zasady współżycia społecznego i ogólnie przyjęte normy etyczne wobec siebie i innych,
- n) zachowanie na lekcjach, podczas przerw i poza szkołą nie budzi poważnych zastrzeżeń (nie wymaga interwencji pedagoga, dyrektora szkoły, uczeń nie otrzymuje nagan),
- o) zazwyczaj wywiązuje się z powierzonych mu obowiązków,
- p) angażuje się w życie klasy w wybrany przez siebie sposób lub na prośbę nauczyciela,
- q) najczęściej dba o wygląd klasy i najbliższego otoczenia,
- r) dba o bezpieczeństwo i zdrowie własne, nie naraża innych,
- s) nie przejawia agresji słownej i fizycznej,
- t) szanuje mienie własne, innych osób i społeczne,
- u) dba o honor i tradycje szkoły.
- v) jego zachowanie nie budzi większych zastrzeżeń w szkole i poza nią,
- w) systematycznie i odpowiednio motywowany rozwija swoje zainteresowania i uzdolnienia, na miarę swoich możliwości,
- x) stosowane środki zaradcze przynoszą pozytywne rezultaty, a uchybienia ulegają poprawie po zwróceniu uwagi,
- y) nie ulega nałogom.

4) zachowanie poprawne

- a) uczy się na minimum swoich możliwości, nie wykorzystuje całego swojego potencjału,
- b) motywowany nie podejmuje dodatkowych działań,
- c) na ogół wykonuje polecenia nauczyciela,
- d) zdarza mu się nie przygotować do lekcji (brak pracy domowej, podręcznika itp.),
- e) zazwyczaj pozytywnie reaguje na uwagi nauczyciela,
- f) posiada do 5 negatywnych uwag,
- g) ma do 6 godzin nieusprawiedliwionych,
- h) może mieć do 5 celowych spóźnień na lekcje,
- i) wykazuje elementarną kulturę osobistą,
- j) nie używa wulgaryzmów,
- k) czasami nie zmienia obuwia,
- l) na ogół dba o higienę osobistą, nosi zgodny z regulaminem strój szkolny.
- m) sporadycznie stosuje agresję słowną i fizyczną wobec otoczenia,
- n) dba o bezpieczeństwo swoje, nie naraża innych,
- o) na ogół szanuje mienie własne, innych osób i społeczne,
- p) sporadycznie podejmuje działania społeczne, ale tylko na polecenie nauczyciela,
- q) nie zawsze wykonuje powierzone mu obowiązki lub zobowiązania,
- r) rzadko angażuje się w życie szkoły,
- s) uchybienia w zachowaniu ucznia nie wynikają ze złej woli i stosowane środki zaradcze przynoszą rezultaty,
- t) nie ulega nałogom.

5) zachowanie nieodpowiednie

- a) uczy się wyraźnie poniżej swoich możliwości, nie wykazuje chęci poprawy ocen niedostatecznych, mimo stwarzanych przez szkołę warunków,
- b) nie pracuje na lekcjach, często jest do nich nie przygotowany (nie odrabia prac domowych, nie przynosi podręczników, zeszytów itp.),
- c) nie reaguje właściwie na uwagi nauczyciela,
- d) świadomie nie wykonuje poleceń nauczyciela,
- e) nie jest zainteresowany życiem klasy i szkoły,
- f) zaniedbuje obowiązki (dyżury, inne zobowiązania),
- g) ma 6-10 celowych spóźnień na lekcje,
- h) ma do 15 godzin nieusprawiedliwionych,
- i) przejawia niewłaściwe zachowania wobec pracowników szkoły, kolegów, otoczenia,
- j) używa wulgarnych słów,
- k) często nie zmienia obuwia, nie dba o higienę osobistą i estetyczny wygląd,
- l) nosi niezgodny z regulaminem ubiór szkolny,
- m) nie podejmuje żadnych działań społecznych nawet na polecenie nauczyciela,
- n) prowokuje sytuacje konfliktowe, często w nich uczestniczy (wyśmiewa innych, kłóci się, szarpie, pluje, bije, zastrasza),
- o) często reaguje agresywnie, stosuje przemoc słowną i fizyczną wobec innych,
- p) zdarza mu się zakłócić przebieg lekcji lub uroczystości szkolnych (rozmowa, śmiech, komentarze, gesty itp.),
- q) nie szanuje mienia własnego, kolegów, społecznego,
- r) kłamie, oszukuje,
- s) ma negatywny wpływ na innych,
- t) celowo naraża na niebezpieczeństwo siebie i innych,
- u) są na niego skargi spoza szkoły,
- v) nie wykorzystuje szans stwarzanych mu przez szkołę,
- w) nie dba o własną godność osobistą,
- x) brak u niego poczucia winy i skruchy,
- y) często wymagana jest interwencja wychowawcy, nauczycieli (rozmowa, upomnienie, nagana), a środki zaradcze stosowane przez szkołę przynoszą jedynie krótkotrwałą poprawę,
- z) próbuje szkodliwych używek.

6) zachowanie naganne

- a) uczy się wyraźnie poniżej swoich możliwości,
- b) nie pracuje na lekcjach, nie przygotowuje się do zajęć szkolnych (nie odrabia prac domowych, nie przynosi podręczników, zeszytów itp.),
- c) jest nieobowiązkowy, niezdyscyplinowany,
- d) nie reaguje na uwagi nauczyciela dotyczące jego wiedzy i zachowania,
- e) ma powyżej 10 celowych spóźnień na lekcje, w ciągu półrocza ma powyżej 15 godzin nieusprawiedliwionych,
- f) bez pozwolenia wychodzi z sali lub ze szkoły w czasie zajęć szkolnych,
- g) nie zachowuje podstawowych zasad kultury osobistej, nagminnie używa wulgarnych słów i gestów,
- h) demonstracyjnie reaguje na uwagi (odwraca się, odchodzi, zaprzecza, wyśmiewa się, dopuszcza się wyzywających gestów itp.),
- i) nie zmienia obuwia, wygląda nieestetycznie lub nosi wyzywającą odzież,
- j) uczestnictwo w lekcjach i imprezach szkolnych ogranicza celowo do zakłócania ich przebiegu (gwizdy, komentarze, wyśmiewanie, postawa niezgodna z wymogami sytuacji,) prowokuje innych przez dyskusje, dogadywanie, zaczepianie, pokazywanie niestosownych gestów itp.,

- k) kłamie, oszukuje,
- l) jest nieżyczliwy, niekoleżeński, złośliwy w stosunkach międzyludzkich,
- m) jego zachowanie jest agresywne (przekleństwa, wyzwiska, zastraszanie, poniżanie godności innych, pobicie, bójki, kopanie, uszkodzenie ciała itp.),
- n) złośliwie komentuje wypowiedzi nauczyciela lub kolegów,
- o) odmawia wykonania obowiązków na rzecz społeczności szkolnej,
- p) destrukcyjnie wpływa na społeczność szkolną poprzez prowokowanie innych,
- q) celowo niszczy mienie kolegów i społeczne (wyposażenie sal lekcyjnych, zieleni, pomocy naukowych, itp.),
- r) są na niego skargi spoza szkoły,
- s) swoim zachowaniem naraża siebie i innych na niebezpieczeństwo,
- t) demoralizuje innych przez swoje zachowanie oraz nakłania do nieodpowiednich zachowań, przynosi do szkoły niebezpieczne narzędzia, przedmioty, substancje,
- u) wszedł w konflikt z prawem (kradzież, zniszczenie, rozboje, pobicia, włamania, wyłudzenia),
- v) nie wykorzystuje szans stwarzanych mu przez szkołę,
- w) brak u niego poczucia winy i skruchy,
- x) nie dba o własne zdrowie i godność osobistą,
- y) stosowane wobec ucznia środki zaradcze nie przynoszą rezultatów,
- z) ulega nałogom.

2. (uchylony)

3. (uchylony)